ZBIERKA ZÁKONOV
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Ročník 2023

Vyhlásené: 4. 12. 2023 Vyhlásená verzia v Zbierke zákonov Slovenskej republiky

Obsah dokumentu je právne záväzný.

449

NÁLEZ
Ústavného súdu Slovenskej republiky
PL. ÚS 10/2022-73
V mene Slovenskej republiky

Ústavný súd Slovenskej republiky v pléne zloženom z predsedu Ivana Fiačana a zo sudcov Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa), Ladislava Duditša, Libora Duľu, Miroslava Duriša, Rastislava Kaššáka, Miloša Maďara, Petra Molnára, Petra Straku, Ľuboša Szigetiho a Martina Vernarského o návrhu **skupiny 30 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky**, zastúpených advokátskou kanceláriou KALLAN legal, s. r. o., Súmračná 25, Bratislava, v mene ktorej koná advokát a konateľ spoločnosti JUDr. Robert Kaliňák, na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky o súlade § 48 ods. 6 zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov a § 77 ods. 5 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov s čl. 1 ods. 1 a 2 a čl. 12 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 36 ods. 1 písm. b) Ústavy Slovenskej republiky takto

r o z h o d o l :

Návrhu **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.
Návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov

1. Ústavnému súdu bol 10. júna 2022 doručený návrh skupiny 30 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej aj „skupina poslancov“ alebo „navrhovatelia“) na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) o súlade § 48 ods. 6 zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákonník práce“) a § 77 ods. 5 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o vysokých školách“) s čl. 1 ods. 1 a 2 a čl. 12 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 36 ods. 1 písm. b) ústavy.
2. Uznesením č. k. PL. ÚS 10/2022-25 zo 7. septembra 2022 ústavný súd podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prijal návrh skupiny poslancov na ďalšie konanie v celom rozsahu.
3. Navrhovatelia považujú napadnuté ustanovenia Zákonníka práce a zákona o vysokých školách za nesúladné s označenými ustanoveniami ústavy pre ich rozpor s princípmi demokratického a právneho štátu a z dôvodu ich diskriminačnej povahy vo vzťahu k pedagogickým zamestnancom vysokých škôl.

4. Skupina poslancov vo svojom návrhu poukazuje na pragmatické dôvody koncepcie zákazu reťazenia pracovného pomeru na dobu určitú vyplývajúcej z § 48 ods. 2 Zákonníka práce, v zmysle ktorého pracovný pomer na dobu určitú možno dohodnúť najdlhšie na dva roky, pričom predĺžiť ho alebo opätovne dohodnúť možno v rámci dvoch rokov najviac dvakrát, predovšetkým na sociálnu istotu zamestnanca, v ktorého záujme ochrany je uzavretie pracovného pomeru na dobu neurčitú, pri ktorom má garantované určité práva, napr. právo na odstupné a odchodné pri skončení pracovného pomeru. Táto ochrana vychádza predovšetkým zo smernice Rady 1999/70/ES z 28. júna 1999 o rámcovej dohode o práci na dobu určitú, ktorú uzavreli ETUC, UNICE a CEEP [Ú. v. ES L 175, 10. 7. 1999, s. 43 – 48, mimoriadne vydanie v slovenskom jazyku: Ú. v. EÚ, kapitola 05, zväzok 003, s. 368 – 373; (ďalej len „smernica Rady 1999/70/ES o rámcovej dohode o práci na dobu určitú“)], ktorú podľa skupiny poslancov zákonodarca nesprávne transponoval do právneho poriadku Slovenskej republiky, keď v napadnutom § 48 ods. 6 Zákonníka práce ponechal výnimku (odkazujúc na osobitný právny predpis, ktorým je napadnutý § 77 ods. 5 zákona o vysokých školách), ktorá je diskriminačná a v rozpore s označenými článkami ústavy.

5. Ustanovenie umožňujúce reťazenie pracovných pomerov na dobu určitú pedagogických zamestnancov vysokých škôl Zákonník práce obsahoval už aj pred účinnosťou zákona č. 137/2022 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej len „zákon č. 137/2022 Z. z.“), ktorý zákon o vysokých školách doplnil o skupinou poslancov napadnutý § 77 ods. 5. Uvedenou novelou zákona o vysokých školách preto podľa navrhovateľov nedošlo k úprave predmetného diskriminačného ustanovenia, a to aj napriek pripomienkam Odborového zväzu pracovníkov školstva a vedy na Slovensku. V súčasnosti preto drvivá väčšina pedagogických zamestnancov vysokých škôl je v právnej neistote, pokiaľ ide o trvanie ich pracovného pomeru, keďže maximálna dĺžka jeho trvania je podľa napadnutých zákonných ustanovení obmedzená na dobu maximálne 5 rokov.

6. Citujúc rozhodnutie *„Najvyššieho súdu ČSSR R 18/1978“* navrhovatelia konštatujú, že pracovný pomer na dobu určitú má trvať len krátkodobo, a to napríklad na zaistenie vykonávania sezónnej práce alebo nárazovej práce, keď je potrebné prechodne obsadiť neobsadené pracovné miesto či nahradiť na obmedzenú dobu chýbajúceho zamestnanca, napr. v dôsledku dlhšie trvajúcej pracovnej neschopnosti zamestnanca alebo materskej, či rodičovskej dovolenky a nemá slúžiť na trvalé zamestnávanie zamestnancov tak, ako je tomu na základe napadnutej právnej úpravy pri vysokoškolských pedagogických zamestnancoch.

7. Skupina poslancov namieta vplyv diskriminácie vysokoškolských pedagógov, zavedenej napadnutými právnymi normami, na bežné životné situácie, akými sú napríklad poskytnutie hypotekárneho úveru, keď vysokoškolský pedagóg ako žiadateľ je oproti iným zamestnancom znevýhodnený tým, že má pracovný pomer len na dobu určitú a nikdy nemôže byť zamestnaný na dobu neurčitú, či plánovanie budúcnosti, keďže plánovanie rodiny a dieťaťa pri pracovnom pomere na dobu určitú je náročnejšie. Napadnutá právna úprava podľa skupiny poslancov vystavuje vysokoškolských pedagógov značnej sociálnej, pracovnej a existenčnej neistote, pričom medzi najviac zraniteľných patria vysokoškolský pedagógovia a pedagogičky, ktorí nie sú na funkčných miestach docentov a profesorov, t. j. asistenti a odborní asistenti, ktorí tvoria až polovicu všetkých akademických zamestnancov a ktorých sporná právna úprava úplne vylučuje z možnosti a istoty získania trvalého pracovného pomeru na celú ich kariéru na rozdiel od iných zamestnancov. Kratšie obdobia zamestnávania vysokoškolských pedagógov podľa skupiny poslancov ohrozuje aj plánovanie a realizáciu výskumu, jednu z kľúčových náplní ich práce, ako aj kvalitu samotnej výuky.

8. Podľa navrhovateľov zahraničné štúdie poukazujú na rôzne psychosociálne, sociálne, pracovné a zdravotné riziká prekarizácie práce akademických zamestnancov a zamestnankýň, ktoré vedú k nízkej motivácii a zníženej výkonnosti. Skutočným účelom zavedenia reťazenia pracovných pomerov vysokoškolských pedagógov napadnutou právnou úpravou podľa nich nie je zvyšovanie kvality vysokých škôl, ale úspora finančných prostriedkov na nevyplatenom odstupnom, na ktoré by v prípade pracovných pomerov na dobu neurčitú a po splnení zákonných podmienok mali nárok.

9. Vychádzajúc z uvedenej argumentácie, skupina poslancov je toho názoru, že napadnuté ustanovenie Zákonníka práce v spojení s napadnutým ustanovením zákona o vysokých školách zakladajú ústavne neprípustnú diskrimináciu na základe iného postavenia (povolanie

vysokoškolských pedagógov) a nie sú spôsobilé prejsť ani testom legitimity. K porušeniu princípu rovnosti a nediskriminácie podľa čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy napadnutou právnou úpravou dochádza podľa navrhovateľov v spojení s porušením základného práva zamestnancov na ochranu proti svojvoľnému prepúšťaniu zo zamestnania a diskriminácii v zamestnaní podľa čl. 36 ods. 1 písm. b) ústavy. Skupina poslancov preto navrhuje, aby ústavný súd po prijatí ich návrhu na ďalšie konanie vydal nález, ktorým vysloví nesúlad napadnutej právnej úpravy s čl. 1 ods. 1 a čl. 12 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 36 ods. 1 písm. b) ústavy.

II.
Stanoviská účastníkov konania a vedľajšieho účastníka a ďalší priebeh konania

II.1. Stanovisko národnej rady:

10. Národná rada Slovenskej republiky (ďalej len „národná rada“) vo svojom stanovisku zo 16. februára 2023 poukázala vo všeobecnosti na históriu a dôvody prijatia napadnutej právnej úpravy. Poukazujúc na právny základ a okolnosti prijatia smernice Rady 1999/70/ES o rámcovej dohode o práci na dobu určitú, ako aj znenie preambuly a doložiek 1, 4 a 5 rámcovej dohody o práci na dobu určitú, uzavretej 18. marca 1999, ktorá je uvedená v prílohe tejto smernice, a judikatúru Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“) objasňujúcu tieto doložky, je toho názoru, že napadnutá právna úprava predstavuje správnu transpozíciu uvedenej smernice. Uviedla tiež, že listom z 12. marca 2009 Európska komisia požiadala Slovenskú republiku o stanovisko v súvislosti s náležitou transpozíciou uvedenej smernice, a to pokiaľ ide o povinnosť zabezpečiť rovnaké zaobchádzanie pre pracovníkov v pracovnom pomere na dobu určitú a vyňatie z rozsahu pôsobnosti opatrení ustanovených v Zákonníku práce v záujme predchádzania zneužívania opätovného dohodnutia pracovných zmlúv na dobu určitú. Národná rada na výhrady Európskej komisie zareagovala novelou § 48 Zákonníka práce s účinnosťou od 1. marca 2010, ktorá však podľa Európskej komisie nepredstavovala náležité a dostatočné dosiahnutie súladu s uvedenou smernicou, a to pokiaľ ide o vyňatie spod opatrení na predchádzanie zneužívania opakovaného uzatvárania pracovných zmlúv na dobu určitú v zmysle doložky 5 rámcovej dohody o práci na dobu určitú, ktorá je uvedená v prílohe už citovanej smernice. Vzhľadom na pretrvávajúce výhrady Európskej komisie národná rada novelou Zákonníka práce pristúpila k odstráneniu vytýkaných porušení predmetnej smernice, a to najmä vypustením štyroch výnimiek spod opatrení na predchádzanie zneužívania opakovaného uzatvárania pracovných zmlúv na dobu určitú. Touto novelou národná rada zároveň včlenila do Zákonníka práce ustanovenie umožňujúce ďalšie predĺženie alebo opätovné dohodnutie pracovného pomeru na dobu určitú do troch rokov alebo nad tri roky s vysokoškolským učiteľom alebo tvorivým zamestnancom vedy, výskumu a vývoja aj vtedy, ak je na to objektívny dôvod vyplývajúci z povahy ich činnosti ustanovený osobitným právnym predpisom. Po notifikácii tejto novely Zákonníka práce Európskej komisii sa Európska komisia rozhodla nepredložiť vec nesprávnej transpozície smernice Rady 1999/70/ES o rámcovej dohode o práci na dobu určitú zo strany Slovenskej republiky Súdnemu dvoru v zmysle čl. 258 Zmluvy o fungovaní Európskej únie. Keďže ani žiadne nové konanie v zmysle čl. 258 Zmluvy o fungovaní Európskej únie vo veci nesprávnej transpozície predmetnej smernice voči Slovenskej republike zo strany Európskej komisie iniciované nebolo, národná rada predpokladá, že Slovenská republika transponovala túto smernicu náležite, resp. že napadnutá právna úprava predstavuje správnu transpozíciu tejto smernice.

11. Vo vzťahu k namietanému nesúladu napadnutej právnej úpravy s čl. 1 ods. 1, čl. 12 ods. 1 a 2 a čl. 36 ústavy národná rada vo svojom stanovisku cituje časti rozhodnutí ústavného súdu pojednávajúce o koncepcii materiálneho právneho štátu, obsahových a hodnotových kvalitách právnej normy, princípoch právnej istoty, primeranosti (proporcionality) a rovnosti, ochrane proti svojvoľnému prepúšťaniu zo zamestnania v zmysle čl. 36 ústavy a domáhaní sa práv uznaných čl. 36 ústavy patriacich do základných práv tzv. druhej generácie. Podľa národnej rady pre rozdielne zaobchádzanie v pracovnoprávnych vzťahoch s vysokoškolskými učiteľmi existujú objektívne dôvody, za ktoré Súdny dvor výslovne uznal aj legitímny cieľ sociálnej politiky členského štátu, ktorý spočíva v uskutočňovaní kvalitnej vedeckej a pedagogickej

činnosti, pričom táto kvalita môže mať dynamický charakter smerom nielen k zlepšeniu, ale aj k zhoršeniu. Od kvalitného plnenia úloh vo vedeckej činnosti závisí aj úspešnosť akreditačného posudzovania, resp. financovanie vysokoškolských/vedeckých pracovísk. Ku skupinou poslancov namietanej diskriminácii na základe *„iného postavenia“* v zmysle čl. 12 ods. 2 ústavy národná rada dodáva, že tá nemôže vyplývať len zo skutočnosti, že k odlišnému zaobchádzaniu dochádza z dôvodu výkonu zamestnania (povolania). Ak by sa aj takáto diskriminácia pripustila, odlišná úprava uzatvárania pracovných pomerov vysokoškolských učiteľov nespôsobuje ich znevýhodňovanie, ale v súlade s čl. 13 ods. 2 až 4 ústavy sleduje *„... legitímny cieľ, ktorým je naliehavá potreba zvýšenia kvality slovenského vysokého školstva a to prostredníctvom právneho nástroja na zabezpečenie konkurenčného prostredia, ktorý je vo vzťahu rozumnej proporcionality k sledovanému cieľu“*.

12. Na základe uvedených skutočností národná rada zastáva názor, že napadnutá právna úprava je v súlade s označenými ustanoveniami ústavy. Návrh skupiny poslancov považuje za nedôvodný, a preto navrhuje, aby ústavný súd o ňom rozhodol tak, že mu nevyhovie.

13. Vo svojom stanovisku národná rada zároveň ústavnému súdu oznámila, že súhlasí s upustením od ústneho pojednávania v posudzovanej veci.

II.2. Stanovisko vlády:

14. Vláda Slovenskej republiky, zastúpená Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „vláda“), ako vedľajší účastník konania o súlade právnych predpisov podľa § 76 zákona o ústavnom súde vo svojom stanovisku z 21. decembra 2022 uviedla, že skupinou poslancov namietaná právna úprava je v súlade so smernicou Rady 1999/70/ES o rámcovej dohode o práci na dobu určitú, ktorou malo dôjsť k zvýšeniu kvality práce na dobu určitú zabezpečovaním uplatňovania zásady zákazu diskriminácie a zamedzeniu ilegálneho opakovaného uzatvárania pracovných zmlúv na dobu určitú. Konštatuje, že pracovný pomer s vysokoškolskými učiteľmi sa uzatvára odlišne v porovnaní s inými zamestnancami vysokej školy z objektívnych dôvodov. Rozdielny prístup z pracovnoprávneho hľadiska k vysokoškolským učiteľom nepovažuje za nesúladný s dotknutými ustanoveniami ústavy. Citujúc príslušnú judikatúru ústavného súdu, poukazuje na to, že povolanie nepatrí medzi kritériá, ktoré čl. 12 ods. 2 ústavy explicitne formuluje ako zakázané kritériá. Slovné spojenie *„iné postavenie“* je potrebné vykladať v nadväznosti na predtým vymenované zakázané diskriminačné dôvody nerozlučne späté s ľudskou jedinečnosťou. Povolanie podľa vlády nie je možné kvalifikovať ako *„iné postavenie“* pre potreby uplatňovania čl. 12 ods. 2 ústavy.

15. Vláda vo svojom stanovisku konštatuje, že možnosť uzatvorenia pracovného pomeru s vysokoškolským učiteľom na základe jedného výberového konania najdlhšie na päť rokov je súčasťou právnej úpravy zákona o vysokých školách už od jeho pôvodného znenia účinného od 1. apríla 2002. Dôvody uvedené v dôvodovej správe k návrhu pôvodného znenia zákona o vysokých školách pred vyše 20 rokmi vláda považuje za aktuálne a relevantné aj v súčasnosti. Cieľom spornej právnej úpravy bolo a stále je vytvárať podmienky na zabezpečenie kvality vysokoškolského vzdelávania na základe toho, že vysokoškolskí pedagógovia budú motivovaní k svojmu neustálemu odbornému rastu, keďže poznanie v oblasti vied sa naprieč ich celým spektrom dynamicky rozvíja, a preto aj ďalší transfer poznatkov v rámci vzdelávania študentov musí zodpovedať tejto dynamike. Prostredníctvom pravidelných výberových konaní sú vysokoškolskí učitelia podnecovaní k tomu, aby vývoj poznania v oblasti svojho pôsobenia pravidelne preukazovali, a tým zabezpečovali, že študentom budú poskytovať najnovšie, resp. aktuálne poznatky. Ako legitímny cieľ sledovaný napadnutou právnou úpravou vláda označuje aj zabezpečenie sústavnej excelentnosti vysokoškolského vzdelávania ako strategického záujmu Slovenskej republiky. Legitímne ciele sledované napadnutou právnou úpravou sú podľa vlády vo vzťahu rozumnej racionality medzi použitými prostriedkami a zámerom, ktorý sa má uskutočniť.

16. Vo vzťahu k tvrdeniu navrhovateľov, že napadnutá právna úprava nerešpektuje zásadu proporcionality, vláda poukazuje na právnu úpravu obsadzovania funkčných miest docentov alebo profesorov obsiahnutú v § 77 ods. 6 zákona o vysokých školách, v zmysle ktorej vysokoškolský učitelia, ktorí dlhodobejšie pôsobia na funkčnom mieste docenta alebo profesora, získavajú právo uzavrieť s vysokou školou pracovnú zmluvu na miesto vysokoškolského učiteľa na dobu určitú, a to až do dosiahnutia veku 70 rokov, ktorá vytvára

predpoklady na získanie pracovnej stability a vyššej miery sociálnej istoty vo vzťahu k tým vysokoškolským učiteľom, ktorí sa v prostredí vysokej školy etablujú. Táto možnosť uzavretia pracovnej zmluvy na dobu určitú, a to až do dosiahnutia veku 70 rokov, sa podľa vlády stala z hľadiska veku dostupnejšou aj tým, že novelou zákona o vysokých školách bola pre obsadzovanie funkčných miest docentov alebo funkčných miest profesorov s účinnosťou od 25. apríla 2022 zrušená podmienka získania vedecko-pedagogického titulu docent alebo profesor alebo umelecko-pedagogického titulu docent alebo profesor (t. z. že došlo k úplnému oddeleniu funkčných miest docent a profesor od vedecko-pedagogických, resp. umelecko-pedagogických titulov). Výkon povolania vysokoškolského učiteľa na funkčnom mieste docent alebo profesor za splnenia príslušných podmienok tak predstavuje v danom prípade garanciu sústavného odborného rastu aj bez potreby jeho ďalšieho preukazovania formou ďalších výberových konaní.

17. S tvrdením navrhovateľov, že v krajinách Európskej únie (ďalej aj „EÚ“) neexistuje právna úprava, ktorá by zakladala takú hlbokú pracovnú diskrimináciu ako napadnutá právna úprava, sa vláda nestotožňuje. Vo svojom stanovisku, odkazujúc na zahraničné publikácie, uvádza, že problém, ktorý súvisí s určitou mierou sociálnej neistoty vysokoškolských pedagógov v dôsledku vysokých kvalitatívnych nárokov, ktoré sú kladené na ich pedagogickú a vedeckú činnosť, je reflektovaný v krajinách EÚ.

18. Poukazujúc na znenie doložiek 4 bodu 1 a 5 bodu 1 rámcovej dohody o práci na dobu určitú, ktorá je uvedená v prílohe smernice Rady 1999/70/ES o rámcovej dohode o práci na dobu určitú, a príslušnú judikatúru Súdneho dvora vykladajúcu relevantné ustanovenia týchto doložiek, vláda dospieva k záveru, že napadnutá právna úprava z relevantnej právnej úpravy Únie vychádza a v plnej miere ju rešpektuje.

19. Na základe uvedených skutočností je vláda presvedčená, že napadnutá právna úprava je v súlade s označenými referenčnými ústavnými normami a ustanoveniami medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná, v dôsledku čoho návrh skupiny poslancov považuje za nedôvodný a navrhuje, aby mu ústavný súd nevyhovel.

II.3. Replika navrhovateľov:

20. Podľa názoru navrhovateľov uvedeného v ich replike zo 16. marca 2023 statusom vysokoškolských učiteľov a vedcov nedochádza k plneniu legitímneho cieľa sociálnej politiky štátu a tento status nemožno subsumovať pod objektívny dôvod reťazenia pracovných pomerov (t. j. dôvod, na základe ktorého je podľa doložky 5 bodu 1 písm. a) rámcovej dohody o práci na dobu určitú, ktorá je uvedená v prílohe smernice Rady 1999/70/ES o rámcovej dohode o práci na dobu určitú, možné odôvodniť opätovné uzatváranie pracovných zmlúv na dobu určitú) uznaný Súdnym dvorom v rozsudku vo veci sp. zn. C-307/05 (rozsudok z 13. 9. 2007, Del Cerro Alonso, C-307/05, EU:C:2007:509). Naopak, na základe uvedeného rozsudku Súdneho dvora (vychádzajúc z jeho bodov 52 – 55) podľa skupiny poslancov je potrebné dospieť k záveru, že prijatím spornej slovenskej právnej úpravy dochádza k porušeniu smernice Rady 1999/70/ES o rámcovej dohode o práci na dobu určitú. Tento záver podopiera odkazom na ďalšie rozhodnutia Súdneho dvora, z ktorých citujú (konkrétne rozsudok z 13. 3. 2014, Márquez Samohano, C-190/13, EU:C:2014:146 a uznesenie z 23. 11. 2009, Lagoudakis, Ladakis a i. a Zacharioudakis, spojené veci C-162/08 až C-164/08, EU:C:2009:727). Skupina poslancov zdôrazňuje, že obnovovanie opakovane uzatvorených pracovných zmlúv na dobu určitú má mať za cieľ pokryť dočasné/provizórne potreby zamestnávateľa a nemá sa použiť na uspokojenie trvalých a dlhodobých potrieb v oblasti zamestnávania pedagogických pracovníkov. Vychádzajúc zo znenia § 75 ods. 6 zákona o vysokých školách, ktorý vymenúva pracovné povinnosti odborného asistenta, skupina poslancov konštatuje, že ani jedna z tam uvedených činností odborného asistenta ako vysokoškolského učiteľa nemá dočasný charakter, ale, naopak, trvalý charakter.

21. Vo vzťahu k argumentom národnej rady a vlády, že legitímnymi cieľmi, ktoré sa sledujú napadnutou právnou úpravou, sú uskutočňovanie kvalitnej vedeckej a pedagogickej činnosti či naliehavá potreba zvýšenia kvality slovenského vysokého školstva, alebo vytváranie podmienok na zabezpečenie kvality vysokoškolského vzdelávania na základe toho, že vysokoškolskí pedagógovia sú motivovaní k svojmu neustálemu odbornému rastu, skupina poslancov uvádza, že tieto ciele by sa mali realizovať iným spôsobom ako uzatváraním

pracovného pomeru na dobu určitú s vysokoškolskými učiteľmi. Zastáva názor, že vzhľadom na doterajšiu skúsenosť s vyše 20-ročným uplatňovaním spornej právnej normy jej prijatie neviedlo k zvýšeniu kvality vysokoškolskej pedagogickej činnosti, práve naopak, v priebehu tohto časového horizontu bolo preukázané, že jej prijatie nemalo žiaden pozitívny vplyv na zabezpečenie kvality vysokoškolského vzdelávania. Premisa, z ktorej napadnuté zákonné ustanovenia vychádzajú, a to že zamestnanec bez istoty pracovného pomeru na dobu neurčitú pracuje lepšie ako zamestnanec s pracovným pomerom na dobu neurčitú, nie je podľa skupiny poslancov vecne správna. V záujme zabrániť stagnácii a úpadku výkonu tvorivej činnosti môžu vysoké školy podľa skupiny poslancov využiť viaceré možnosti, ktoré ponúka Zákonník práce, napr. finančné ohodnotenie, pracovnoprávne sankcie alebo skončenie pracovného pomeru výpoveďou, prípadne okamžité skončenie pracovného pomeru.

22. Vzhľadom na uvedenú argumentáciu skupina poslancov navrhuje, aby ústavný súd vyhovel jej návrhu a nálezom vyslovil nesúlad napadnutej právnej úpravy s označenými ústavnými referenčnými normami.

II.4. Ústne pojednávanie:

23. Ústavný súd v súlade s § 58 ods. 3 druhou vetou zákona o ústavnom súde prejednal a rozhodol vec bez nariadenia ústneho pojednávania, pretože žiadny z účastníkov konania nepožiadal najneskôr vo svojom prvom podaní vo veci o nariadenie ústneho pojednávania (národná rada vo svojom stanovisku zo 16. februára 2023 ústavnému súdu oznámila, že súhlasí s upustením od ústneho pojednávania vo veci). Podľa jeho názoru na základe podaní účastníkov je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, preto podľa označeného ustanovenia zákona o ústavnom súde od ústneho pojednávania upustil.

III.
Posúdenie dôvodnosti návrhu

24. V zmysle skupinou poslancov napadnutej právnej úpravy pracovný pomer na miesto vysokoškolského učiteľa je možné uzatvoriť len na dobu určitú, a to na základe jedného výberového konania najdlhšie na päť rokov, a ďalšie predĺženie alebo opätovné dohodnutie pracovného pomeru na dobu určitú do dvoch rokov alebo nad dva roky s vysokoškolským učiteľom je možné z objektívneho dôvodu vyplývajúceho z povahy činnosti vysokoškolského učiteľa ustanoveného osobitným predpisom.

25. Napadnutý § 48 ods. 6 Zákonníka práce týkajúci sa zamestnávania vysokoškolských učiteľov a tvorivých zamestnancov vedy, výskumu a vývoja na dobu určitú bol do Zákonníka práce s účinnosťou od 1. septembra 2011 včlenený zákonom č. 257/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Aj prostredníctvom tejto skupinou poslancov napadnutej právnej úpravy zákonodarca zamýšľal transponovať smernicu Rady 1999/70/ES o rámcovej dohode o práci na dobu určitú, ktorej prílohou je rámcová dohoda o práci na dobu určitú.

26. S účinnosťou od 1. septembra 2011 tak napadnuté ustanovenie zakotvuje, že *„ďalšie predĺženie alebo opätovné dohodnutie pracovného pomeru na určitú dobu do dvoch rokov alebo nad dva roky s vysokoškolským učiteľom alebo tvorivým zamestnancom vedy, výskumu a vývoja je možné aj vtedy, ak je na to objektívny dôvod vyplývajúci z povahy činnosti vysokoškolského učiteľa alebo tvorivého zamestnanca vedy, výskumu a vývoja ustanovený osobitným predpisom“*, pričom podľa napadnutého § 77 ods. 5 zákona o vysokých školách v znení účinnom od 25. apríla 2022 *„pracovný pomer na miesto vysokoškolského učiteľa možno uzatvoriť na základe jedného výberového konania najdlhšie na päť rokov. Doba trvania pracovného pomeru podľa prvej vety sa predlžuje o čas trvania materskej dovolenky a rodičovskej dovolenky vysokoškolského učiteľa a dočasnej pracovnej neschopnosti vysokoškolského učiteľa v trvaní najmenej 42 dní.“*.

27. V dôvodovej správe k spornému § 48 ods. 6 Zákonníka práce sa uvádza: *„V rozsudku (Alonso) v právnej veci C-307/05 zo dňa 13. septembra 2007 v bode 53 Súdny dvor Európskej únie výslovne uznal za objektívne dôvody aj legitímny cieľ sociálnej politiky členského štátu, pritom*

uvedený legitímny cieľ sociálnej politiky členského štátu v bode 53 citovaného rozsudku uvádza alternatívne popri okolnostiach súvisiacich s osobitným charakterom úloh, na splnenie ktorých boli zmluvy na určitú dobu uzatvorené.

K základnému statusu vysokoškolských učiteľov a vedcov patrí v prípade učiteľov uskutočňovanie kvalitnej pracovnej-pedagogickej činnosti a v oboch prípadoch sústavná vedecká práca. Táto kvalita u jednotlivých vysokoškolských učiteľov a vedcov môže mať dynamický charakter smerom nielen k zlepšeniu, ale aj k zhoršeniu. Od kvalitného plnenia úloh vo vedeckej činnosti závisí aj úspešnosť akreditačného posudzovania vysokoškolského pracoviska, respektíve financovanie vedeckých pracovísk.“

28. Zákonom č. 361/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, sa v napadnutom § 48 ods. 6 slová *„do troch rokov alebo nad tri roky“* nahradili slovami *„do dvoch rokov alebo nad dva roky“*.

29. Dôvodová správa k uvedenej novele Zákonníka práce obsahuje nasledujúce odôvodnenie: *„Návrh je v súlade so smernicou 1999/70/ES o rámcovej dohode o práci na dobu určitú, ktorú uzavreli ETUC, UNICE a CEEP.*

Účelom citovanej smernice je zvýšiť kvalitu práce na určitú dobu zabezpečením uplatňovania zásady nediskriminácie a vytvoriť rámec na zamedzenie nezákonného opakovaného uzatvárania pracovných zmlúv na určitú dobu. Podľa doložky č. 4 uvedenej smernice zamestnanci, ktorí majú uzatvorený pracovný pomer na určitú dobu, nesmú byť voči porovnateľným stálym zamestnancom znevýhodňovaní len preto, že majú uzatvorenú pracovnú zmluvu na určitú dobu, pokiaľ na odlišné zaobchádzanie neexistujú objektívne dôvody.

Navrhovaná úprava je v súlade s Programovým vyhasením vlády SR na roky 2012 – 2016. Členský štát sa môže rozhodnúť, ktoré z opatrení smernice premietne do svojho právneho poriadku, pritom sa členskému štátu poskytuje určitá miera voľnej úvahy, ktorá nie je však neohraničená, pretože nesmie viesť k spochybneniu cieľa a účelu smernice. Zákonník práce ustanovuje v § 48 obmedzenia pracovného pomeru na určitú dobu kumulatívne. V nadväznosti na to sa navrhuje obmedzenie na dva roky a dvakrát.“

30. Podstata úpravy sporného § 77 ods. 5 zákona o vysokých školách sa stala súčasťou právneho poriadku Slovenskej republiky už od prijatia zákona o vysokých školách, ktorý nadobudol účinnosť 1. apríla 2002. Podľa § 77 ods. 2 zákona o vysokých školách v znení účinnom od 1. apríla 2002 do 24. apríla 2022 *«pracovný pomer na miesto vysokoškolského učiteľa so zamestnancom, ktorý nemá vedecko-pedagogický titul „profesor“ ani „docent“, možno uzavrieť na základe jedného výberového konania najdlhšie na päť rokov»*. Podľa dôvodovej správy k tomuto ustanoveniu *„Na zabezpečenie pedagogickej a výskumnej alebo umeleckej činnosti si vysoká škola alebo fakulta vytvorí vhodnú štruktúru pracovných miest a štruktúru funkcií (funkčných miest) vysokoškolských učiteľov. Spôsob obsadzovania týchto miest má zabezpečiť výber vhodných uchádzačov a požadovanú trvalú aktivitu vysokoškolských učiteľov. Základným nástrojom je povinné výberové konanie pri obsadzovaní miest a ustanovovaní do funkcií profesorov a docentov a uzatváranie pracovného pomeru na obdobie piatich rokov.“*.

31. Namietaný § 77 ods. 5 zákona o vysokých školách bol do zákona o vysokých školách inkorporovaný zákonom č. 137/2022 Z. z., ktorý nadobudol účinnosť 25. apríla 2022.

32. Dôvodová správa k zákonu č. 137/2022 Z. z. neobsahuje odôvodnenie prijatia napadnutého § 77 ods. 5 zákona o vysokých školách. Obsahuje iba odôvodnenie otvorenia funkčných miest profesorov a docentov aj pre osoby bez príslušného vedecko-pedagogického titulu alebo umelecko-pedagogického titulu, ktoré bolo uvedenou úpravou zavedené tiež.

33. Podľa § 77 ods. 6 zákona o vysokých školách v znení účinnom od 25. apríla 2022 *„funkčné miesto docenta alebo funkčné miesto profesora možno obsadiť na základe jedného výberového konania najviac na päť rokov. Ak vysokoškolský učiteľ obsadil funkčné miesto docenta alebo funkčné miesto profesora aspoň tretí raz a celkový čas jeho pôsobenia na týchto funkčných miestach dosiahol aspoň deväť rokov, získava právo na pracovnú zmluvu s touto vysokou školou*

na miesto vysokoškolského učiteľa na dobu určitú až do dosiahnutia veku 70 rokov; tým sa nezakladá nárok vysokoškolského učiteľa na zaradenie na príslušnom funkčnom mieste.“. Citovaná úprava vytvára predpoklady na získanie určitej pracovnej stability a vyššej miery sociálnej istoty pedagogických zamestnancov vysokých škôl tým, že im umožňuje s vysokou školou uzatvoriť dlhodobý pracovný pomer na dobu určitú, a to až do dosiahnutia veku 70 rokov. Týka sa však iba tých vysokoškolských učiteľov, ktorí obsadili funkčné miesto docenta alebo funkčné miesto profesora. Túto zákonnú možnosť uzatvorenia dlhodobého pracovného pomeru s vysokoškolským učiteľom, ktorý obsadil funkčné miesto docenta alebo funkčné miesto profesora, je potrebné vnímať v kontexte ustanovenia § 77 ods. 1 tretej vety zákona o vysokých školách, podľa ktorého *„vedecko-pedagogický titul alebo umelecko-pedagogický titul nesmie byť podmienkou na obsadenie funkčného miesta profesora alebo funkčného miesta docenta“*. Toto zákonné ustanovenie inkorporované do zákona o vysokých školách spolu s napadnutou právnou úpravou zrušuje podmienku vedecko-pedagogického titulu docent alebo profesor a umelecko-pedagogického titulu docent alebo profesor pre obsadenie funkčného miesta docent alebo funkčného miesta profesor, t. j. úplne oddeľuje obsadenie funkčných miest docentov a profesorov od vedecko-pedagogických alebo umelecko-pedagogických titulov.

34. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd po vyhodnotení návrhu skupiny poslancov, stanoviska národnej rady, ňou zaslanými podkladmi, stanoviska vlády a repliky skupiny poslancov dospel k nasledujúcim záverom:

III.1. K namietanému nesúladu napadnutej právnej úpravy s čl. 12 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 36 ods. 1 písm. b) ústavy:

35. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu čl. 12 ods. 1 ústavy má charakter všeobecného ústavného princípu; ide o všeobecné pravidlo rovnosti, ktoré slúži na generálnu ochranu pred diskrimináciou a vo svojej podstate vyjadruje rovnosť všetkých subjektov práva pred zákonom, pričom v tomto zmysle je adresované všetkým orgánom verejnej moci, ktoré musia vo vzťahu ku všetkým subjektom práva, k ich základným právam a slobodám z hľadiska ich uskutočňovania a uplatňovania pristupovať rovnako, bez ohľadu na okolnosti predpokladané čl. 12 ods. 2 ústavy [pohlavie, rasu, farbu pleti... (m. m. PL. ÚS 16/08)]. Z čl. 12 ods. 2 ústavy vyplýva subjektívne právo každého, aby nebol diskriminovaný z dôvodov v tomto ustanovení vymenovaných (III. ÚS 39/01, II. ÚS 5/03). Vychádzajúc z modelu materiálneho chápania rovnosti, ústavný súd zdôrazňuje, že nie je dôležité, aké rozdiely medzi ľuďmi existujú, pretože ľudia majú rovnakú hodnotu, a preto zasluhujú rovnakú starostlivosť a rešpekt (čl. 12 ods. 1 ústavy). Vyplýva to zo všeobecných hodnôt ľudskej dôstojnosti, autonómnosti a rovnakej ceny každého indivídua, ktoré tvoria základ pre zákaz nespravodlivej diskriminácie ľudských bytostí bez ohľadu na ich postavenie v spoločnosti (PL. ÚS 8/04, PL. ÚS 16/2018).

36. Za diskriminačnú úpravu, resp. úpravu porušujúcu rovnosť v právach (čl. 12 ods. 1 ústavy), možno považovať takú právnu úpravu, ktorá rovnaké alebo analogické/porovnateľné situácie rieši odchylným spôsobom, pričom takýto postup zákonodarca nemôže rozumne odôvodniť legitímnym cieľom a tým, že tento cieľ sa musí dosahovať práve zvoleným legislatívnym riešením (PL. ÚS 21/00, PL. ÚS 6/04). Tento základný princíp je porušený vždy vtedy, ak sa s jednou skupinou adresátov noriem v porovnaní s inou skupinou zaobchádza inak, hoci medzi oboma skupinami nie sú rozdiely takého druhu a takej závažnosti, že odôvodňujú takéto nerovnaké zaobchádzanie (II. ÚS 5/03, PL. ÚS 16/2018).

37. Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu (napr. PL. ÚS 13/09, I. ÚS 17/99, PL. ÚS 16/2018) k porušeniu ústavného princípu rovnosti ľudí v dôstojnosti a právach, resp. zákazu diskriminácie, vyjadreného v čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy môže dôjsť v zásade len v spojení s porušením určitého konkrétneho základného práva alebo slobody, t. j. jeho porušenia sa v zásade možno dovolávať len v súvislosti s porušením určitého základného práva a slobody, alebo ľudského práva alebo základnej slobody vyplývajúcej z kvalifikovanej medzinárodnej zmluvy o ľudských právach a základných slobodách (m. m. pozri napr. PL. ÚS 14/98, I. ÚS 17/99, PL. ÚS 10/04). Ústavný súd vo svojej doterajšej judikatúre (napr. PL. ÚS 33/95, PL. ÚS 43/95, PL. ÚS 18/97, PL. ÚS 4/00, PL. ÚS 21/00, PL. ÚS 15/03, PL. ÚS 15/06, PL. ÚS 3/08, PL. ÚS 19/09, PL. ÚS 11/2011, PL. ÚS 11/2013, PL. ÚS 16/2018) preferuje akcesorický prístup k preskúmavaniu namietaného porušenia ústavného princípu rovnosti,

pričom zdôrazňuje, že *„princípy zákazu diskriminácie a rovnosti ľudí nie sú spravidla chránené samy osebe, ale len v súvislosti s porušením iného základného práva a slobody“* (PL. ÚS 13/09).

38. Navrhovatelia namietajú nesúlad spornej právnej úpravy s princípom rovnosti, resp. zákazu diskriminácie v zmysle čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy v spojení so základným právom zamestnancov na spravodlivé a uspokojujúce pracovné podmienky, konkrétne s ochranou proti svojvoľnému prepúšťaniu zo zamestnania a diskriminácii v zamestnaní v zmysle čl. 36 ods. 1 písm. b) ústavy. Sú toho názoru, že napadnuté zákonné ustanovenia *„... zakladajú neprípustnú diskrimináciu osôb na základe iného postavenia (povolania vysokoškolských pedagógov)“*.

39. Národná rada v stanovisku zo 16. februára 2023 uvádza, že diskriminácia na základe iného postavenia v zmysle čl. 12 ods. 2 ústavy nemôže vyplývať len zo skutočnosti, že k odlišnému zaobchádzaniu dochádza z dôvodu výkonu zamestnania (povolania). Obdobne aj vláda vo svojom stanovisku z 28. decembra 2022 konštatuje, že povolanie nie je dôvod kvalifikovať ako *„iné postavenie“* pre potreby čl. 12 ods. 2 ústavy, pričom vykonávanie činnosti vysokoškolského učiteľa je výkonom povolania.

40. Navrhovateľmi napadnutá právna úprava sa týka rovnako všetkých vysokoškolských učiteľov. Dôvodom odlišného prístupu zákonodarcu nie je zjavne ani jedno z hľadísk, ktoré sú výslovne vyjadrené v čl. 12 ods. 2 ústavy. Uvedené ustanovenie zakazuje diskrimináciu prevažne na základe určitých osobnostných znakov (PL. ÚS 10/2018). Medzi kritériá, ktoré čl. 12 ods. 2 ústavy explicitne formuluje ako kritériá zakázané, povolanie nie je zahrnuté. Výpočet zakázaných dôvodov v uvedenom ustanovení ústavy je však demonštratívny [m. m. rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESĽP“) z 8. 6. 1976 týkajúci sa čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), sťažnosť č. 5100/71, Engel a spol. proti Nemecku, § 72]. Použitý pojem *„iné postavenie“* totiž umožňuje zahrnúť do množiny zakázaných diskriminačných dôvodov aj ďalšie, ústavou explicitne neformulované kritériá. Nemusí pritom nevyhnutne ísť o dôvody spočívajúce vo vlastnostiach spätých s osobnostnými a inými nemennými črtami človeka (ako sa to na prvý pohľad na znenie čl. 12 ods. 2 ústavy môže javiť). Aj ESĽP vo vzťahu k slovnému spojeniu *„iné postavenie“* použitého v čl. 14 dohovoru uviedol, že ochrana poskytovaná týmto ustanovením sa neobmedzuje na odlišné zaobchádzanie založené na vlastnostiach, ktoré sú osobné v tom zmysle, že by boli vrodené alebo nemenné (rozsudok ESĽP z 13. júla 2010, sťažnosť č. 7205/07, Clift proti Spojenému kráľovstvu, § 59). Môže ísť o dôvody spočívajúce na osobných voľbách odrážajúcich osobnostné rysy (fr., *traits de la personnalité*) každého z nás (rozsudok ESĽP zo 4. 5. 2010, sťažnosť č. 21990/08, Peterka proti Českej republike).

41. Ústavný súd je toho názoru, že slovné spojenie *„iné postavenie“* použité v čl. 12 ods. 2 ústavy je potrebné vykladať v nadväznosti na predtým vymenované zakázané diskriminačné dôvody nerozlučne späté s ľudskou jedinečnosťou. Inými slovami, uvedené slovné spojenie, ktorým čl. 12 ods. 2 ústavy nadobúda demonštratívny charakter, treba vykladať ako *„iné postavenie“* obdobné charakteristikám pred ním menovaným, nie ako *„iné postavenie“* v zmysle postavenia svojou podstatou odlišného od ostatných explicitne menovaných zakázaných dôvodov. Nevyhnutné je preto skúmanie, či uvažovaný diskriminačný dôvod má svojou povahou priamy vzťah k niektorému z vypočítaných dôvodov podľa čl. 12 ods. 2 ústavy (PL. ÚS 1/2012).

42. Podľa ústavného súdu povolanie nie je identifikované spoločným povahovým základom s niektorým z ústavou zakázaných dôvodov diskriminácie. Keďže najdôležitejším spoločným predpokladom na výkon povolania je v zásade vzdelanie (niet pochýb, že to platí práve vo vzťahu k povolaniu vysokoškolského učiteľa), možno povedať, že človek sa s predpokladom vykonávať povolanie nerodí. Žiaden zo zakázaných diskriminačných dôvodov nijako nedeterminuje osobnú voľbu jednotlivca spočívajúcu vo výbere povolania, nepodmieňuje ani schopnosti na jeho výkon či na jeho zmenu, pretože prístup k vzdelaniu, jeho priebeh a výsledky nemôžu závisieť od vlastností vymenovaných v čl. 12 ods. 2 ústavy. Ak by ústavný súd vo všeobecnosti pripustil, že pohlavie, rasa, farba pleti, jazyk, viera a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok alebo rod môžu *a priori* vykazovať relevantný faktický a v nadväznosti na to aj akýkoľvek právom uznaný vplyv na výber, prípravu a následný výkon povolania, vytvoril by tým predpoklady akceptácie obmedzenia určitých kategórií osôb v prístupe k povolaniu, a to práve na báze niektorého z ústavou zakázaných dôvodov (PL. ÚS 1/2012).

43. Skupinou poslancov namietané zákonné ustanovenia sa netýkajú pravidiel uplatňovaných na základe osobnostných znakov dotknutých adresátov, ale pravidiel, ktorých predmetom je regulácia osobitného povolania vysokoškolského učiteľa. Odlišný prístup zákonodarcu týkajúci sa zaobchádzania s vysokoškolskými učiteľmi v pracovnoprávnych vzťahoch premietnutý v napadnutej právnej úprave nemá osobnostný, ale vecný a špecifický základ, a preto nemá diskriminačný charakter. Námietka skupiny poslancov o rozpore napadnutej úpravy s čl. 12 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 36 ods. 1 písm. b) ústavy preto opomína rozmer, z ktorého by bolo možné takýto rozpor vyvodiť.

44. Konštatovanie, že povolanie nepredstavuje zakázaný (kvalifikovaný) diskriminačný dôvod, postačuje pre prijatie záveru o absencii ústavne relevantného vzťahu napadnutej právnej úpravy s čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy. Ústavný súd preto návrhu navrhovateľov v časti namietajúcej nesúlad napadnutých zákonných ustanovení s čl. 12 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 36 ods. 1 písm. b) ústavy nevyhovel.

III.2. K namietanému nesúladu napadnutej právnej úpravy s čl. 1 ods. 1 ústavy:

45. Skupina poslancov namieta nesúlad napadnutej právnej úpravy s princípmi demokratického a právneho štátu v zmysle čl. 1 ods. 1 ústavy z dôvodu ich diskriminačnej povahy voči pedagogickým zamestnancom vysokých škôl.

46. Ústavný súd konštatuje, že medzi základné úlohy právneho štátu patrí vytvorenie právnych a faktických garancií uplatňovania základných práv a slobôd (PL. ÚS 8/2016). V prípade, ak sa uplatňovanie základných práv a slobôd dotknutých osôb má realizovať prostredníctvom osobitnej právnej úpravy prijatej na ich vykonanie, úloha štátu spočíva v prijatí a uplatňovaní takej právnej úpravy, ktorá bude platiť rovnako pre všetky osoby nachádzajúce sa v rovnakej alebo porovnateľnej situácii a nebude zavádzať diskrimináciu na základe ľubovôle zákonodarcu.

47. Ústavný súd konštantne judikuje, že čl. 1 ods. 1 ústavy vyjadruje *„najvšeobecnejší princíp“*, ktorý sa v Slovenskej republike uplatňuje a od ktorého sa odvíjajú jednotlivé základné práva a slobody, ktorých porušením automaticky dochádza aj k porušeniu toho princípu. Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu princíp právneho štátu ustanovený v čl. 1 ods. 1 ústavy je základným ústavnoprávnym princípom v Slovenskej republike. Ak zákonodarca uplatní svoju zákonodarnú právomoc v nesúlade s iným ustanovením ústavy, zároveň tým poruší aj základný princíp ústavnosti ustanovený čl. 1 ods. 1 ústavy (PL. ÚS 15/98, PL. ÚS 1/2017, PL. ÚS 8/2016).

48. V uvedenej stabilizovanej judikatúre ústavného súdu sa odzrkadľuje aj bytostný vzťah všeobecnej zásady rovnosti v právach k princípu právneho štátu vyjadreného v čl. 1 ods. 1 ústavy. Všeobecná zásada rovnosti je úzko spätá s princípom právneho štátu. Rovnosť v právach pritom nemožno vnímať len ako požiadavku zabezpečenia rovnakých účinkov zákona (rovnosť pred zákonom), ale aj zaistenie rovnosti jednotlivca v zákone (PL. ÚS 1/2012), čo je nepochybne úloha zákonodarcu.

49. Spoločným menovateľom už uvedených konštatovaní je zákaz ľubovôle zákonodarcu pri rozlišovaní skupín subjektov a ich práv. Základnou črtou ľubovôle (svojvôle) je absencia racionálneho odôvodnenia pri zavedení určitého regulatívneho nástroja, čo má význam nielen pre požiadavku rovnosti v právach, ale súčasne aj pre kvalitu právneho štátu. Zásada rovnosti sa tak nerozlučne spája s princípom právneho štátu.

50. Keďže ústavný súd v rámci ústavného prieskumu návrhu skupiny poslancov v časti namietajúcej nesúlad spornej zákonnej úpravy s čl. 12 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 36 ods. 1 písm. b) ústavy nevyhovel, nevyhovel mu ani v časti namietajúcej nesúlad napadnutej úpravy s čl. 1 ods. 1 ústavy.

III.3. K namietanému nesúladu napadnutej právnej úpravy s čl. 1 ods. 2 ústavy:

III.3.1. Východiská ústavného prieskumu namietaného nesúladu:

51. Skupina poslancov namieta nesúlad napadnutej právnej úpravy aj s čl. 1 ods. 2 ústavy, podľa

ktorého Slovenská republika uznáva a dodržiava všeobecné pravidlá medzinárodného práva, medzinárodné zmluvy, ktorými je viazaná, a svoje ďalšie medzinárodné záväzky. Porušenie čl. 1 ods. 2 ústavy namieta z dôvodu namietaného nesúladu napadnutej právnej úpravy so smernicou Rady 1999/70/ES o rámcovej dohode o práci na dobu určitú. Navrhovatelia sú toho názoru, že sporná zákonná úprava predstavuje nesprávnu transpozíciu uvedenej smernice. Podľa nich zákonodarca prijatím napadnutej právnej úpravy v súvislosti s uzatváraním pracovnoprávnych vzťahov s pedagogickými zamestnancami vysokých škôl výlučne na dobu určitú nesprávne transponoval do právneho poriadku Slovenskej republiky doložky 4 bod 1 a 5 bod 1 písm. a) rámcovej dohody o práci na dobu určitú, ktorá je uvedená v prílohe smernice Rady 1999/70/ES o rámcovej dohode o práci na dobu určitú.

52. Podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy ústavný súd rozhoduje o súlade zákonov s ústavou, s ústavnými zákonmi a s medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom.

53. Medzi medzinárodné zmluvy, ktorými je Slovenská republika viazaná (t. j., s ktorými vyslovila súhlas národná rada a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom) a ktorých ustanovenia má v zmysle čl. 1 ods. 2 ústavy uznávať a dodržiavať, patria nepochybne aj zmluvy, na ktorých je založená Európska únia, a to Zmluva o EÚ [Zmluva o Európskej únii (konsolidované znenie 2016). Ú. v. ES C 202, 7. 6. 2016.] a Zmluva o fungovaní EÚ [Zmluva o fungovaní Európskej únie (konsolidované znenie 2016). Ú. v. ES C 202, 7. 6. 2016.]. Jedným zo základných záväzkov vyplývajúcich z týchto medzinárodných zmlúv je aj záväzok riadne a včas implementovať/transponovať smernice, predstavujúce osobitný prameň práva EÚ definovaný v čl. 288 a čl. 291 Zmluvy o fungovaní EÚ. Článok 1 ods. 2 ústavy, ako aj čl. 288 Zmluvy o fungovaní EÚ (pokiaľ ide o záväznosť smernice pre každý členský štát, ktorému je určená) a čl. 291 bod 1. Zmluvy o fungovaní EÚ (prijatie všetkých opatrení vnútroštátneho práva potrebných na vykonanie právne záväzných aktov Únie) je potrebné interpretovať v kontexte čl. 7 ods. 2 prvej vety ústavy (prenos časti práv Slovenskej republiky na Európsku úniu) v spojení s kompetenciami Súdneho dvora podľa čl. 258 a čl. 260 Zmluvy o fungovaní EÚ. Vo výsledku to znamená, že smernica nie je tzv. referenčnou normou v konaní o súlade právnych predpisov (čo je zrejmé aj z čl. 125 ods. 1 ústavy) a že nedostatky implementácie smernice (ako porušenie záväzkov Slovenskej republiky vyplývajúcich z dotknutých zmlúv) právne záväzne nekonštatuje a nesankcionuje ústavný súd, ale Súdny dvor v rozsahu svojej právomoci, ktorá sa neprekrýva s právomocou ústavného súdu a nie je možné do nej zasahovať. Alternatívou interpretačnej exkluzivity Súdneho dvora v sporných otázkach európskeho práva (vrátane správnosti prevzatia právne záväzného aktu Európskej únie, ak je prevzatie potrebné, čo je práve prípad smernice) je eurokonformný výklad implementačného právneho predpisu, teda predpisu podľa čl. 7 ods. 2 tretej vety ústavy, v súvislosti s ktorým sa možno v prípade potreby obrátiť aj Súdny dvor podľa čl. 267 Zmluvy o fungovaní EÚ. V prípade výkladovej dostupnosti/jednoznačnosti alebo dostatku podkladovej judikatúry Súdneho dvora však možno použiť vlastný eurokonformný výklad a ním komplexne prispieť k posúdeniu otázky ústavného súladu/nesúladu právneho predpisu (teda aj toho, ktorý je skúmaný v predchádzajúcich častiach tohto odôvodnenia).

54. V okolnostiach posudzovaných otázok je teda podľa požiadaviek eurokonformného výkladu relevantné, či napadnutá právna úprava predstavuje správnu transpozíciu doložiek 4 bodu 1 a 5 bodu 1 písm. a) rámcovej dohody o práci na dobu určitú, ktorá je uvedená v prílohe smernice Rady 1999/70/ES o rámcovej dohode o práci na dobu určitú. Posúdenie tejto otázky sa nerozlučne spája s posúdením otázky súladu napadnutej právnej úpravy s uvedenou smernicou, pre ktorej zodpovedanie je rozhodujúci správny výklad v konaní vo veci samej relevantných ustanovení tejto smernice.

55. Na základe čl. 267 Zmluvy o fungovaní EÚ je právomoc podať autoritatívny výklad práva EÚ v záujme zabezpečenia jednotného výkladu a následne jednotnej a účinnej aplikácie práva EÚ v členských štátoch EÚ zverená Súdnemu dvoru. V prípade, ak je otázka výkladu práva EÚ nastolená v konaní pred vnútroštátnym súdom, proti ktorého rozhodnutiu nie je prípustný nijaký opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva, je tento súd v zásade povinný obrátiť sa s touto otázkou na Súdny dvor (rozsudky z 9. 9. 2015, Ferreira da Silva e Brito a i., C-160/14, EU:C:2015:565, bod 37 a z 18. 7. 2013, Consiglio nazionale dei geologi a Autorità garante della concorrenza e del mercato, C-136/12, EU:C:2013:489, bod 25 a tam citovanú judikatúru). Túto povinnosť nemá, pokiaľ dospeje k záveru, že pred ním nastolená otázka

výkladu práva EÚ nie je relevantná, čo je dané vtedy, ak akákoľvek odpoveď na túto otázku nebude môcť mať nijaký vplyv na jeho rozhodnutie sporu v konaní vo veci samej (rozsudok zo 6. 10. 1982, Cilfit a i., 283/81, EU:C:1982:335, bod 10), alebo že k príslušnému ustanoveniu práva EÚ už bol Súdnym dvorom podaný výklad, alebo že správne uplatnenie práva EÚ je tak jasné, že nevytvára priestor na žiadne dôvodné pochybnosti (rozsudok z 9. 9. 2015, Ferreira da Silva e Brito a i., C-160/14, EU:C:2015:565, bod 38). Existenciu takejto možnosti je potrebné posúdiť v závislosti od charakteristík vlastných právu EÚ, osobitných ťažkostí, ktoré predstavuje jeho výklad, ako aj rizika rozdielov v judikatúre v rámci EÚ (rozsudok z 15. 9. 2005, Intermodal Transports, C-495/03, EU:C:2005:552, bod 33). Obrátiť sa na Súdny dvor s otázkou výkladu práva EÚ prostredníctvom návrhu na začatie konania o prejudiciálnej otázke v zmysle čl. 267 Zmluvy o fungovaní EÚ pritom možno aj bez akéhokoľvek podnetu účastníkov konania (rozsudky zo 16. 12. 2008, Cartesio, C-210/06, EU:C:2008:723, bod 90, a z 21. 7. 2011, Kelly, C-104/10, EU:C:2011:506, bod 62).

56. Ústavný súd zvažoval predloženie prejudiciálnych otázok Súdnemu dvoru (obdobne ako tak učinil v konaní vo veci sp. zn. PL. ÚS 5/2018, pozn.) týkajúcich sa výkladu doložiek 4 bodu 1 a 5 bodu 1 písm. a) rámcovej dohody o práci na dobu určitú, ktorá je uvedená v prílohe smernice Rady 1999/70/ES o rámcovej dohode o práci na dobu určitú s ohľadom na napadnuté a s nimi súvisiace ustanovenia vnútroštátneho práva (§ 77 ods. 1 a 6 zákona o vysokých školách), avšak vzhľadom na nedostatočné odôvodnenie návrhu na začatie konania, ktorým je ústavný súd v zmysle § 45 zákona o ústavnom súde viazaný, a predovšetkým vzhľadom na skutočnosť, že k označenej úniovej právnej úprave už bol Súdnym dvorom podaný výklad a odpoveď na zvažované prejudiciálne otázky možno vyvodiť z jeho doterajšej pomerne početnej judikatúry, ústavný súd dospel k záveru, že predloženie prejudiciálnych otázok Súdnemu dvoru v posudzovanom prípade nie je potrebné.

57. Skupina poslancov namieta nesprávnu transpozíciu doložky 4 bodu 1 rámcovej dohody o práci na dobu určitú, ktorá je uvedená v prílohe smernice Rady 1999/70/ES o rámcovej dohode o práci na dobu určitú napadnutou zákonnou úpravou z dôvodu, že napadnuté právne normy umožňujúce reťazenie pracovných pomerov na dobu určitú pedagogických zamestnancov vysokých škôl bez objektívneho dôvodu závažne diskriminujú týchto zamestnancov vo vzťahu k iným zamestnancom. Podľa uvedenej doložky, pokiaľ ide o pracovnoprávne podmienky, pracovníci na dobu určitú nesmú byť voči porovnateľným stálym pracovníkom znevýhodňovaní len preto, že majú uzavretú pracovnú zmluvu alebo pracovnoprávny vzťah na dobu určitú, pokiaľ na odlišné zaobchádzanie neexistujú objektívne dôvody.

58. Súdny dvor pritom dospel k záveru (rozsudky zo 6. 7. 2006, Adeneler a i., C-212/04, EU:C:2006:443, body 69 – 70 a z 13. 9. 2007, Del Cerro Alonso, C-307/05, EU:C:2007:509, bod 53), že pojem *„objektívne dôvody“* musí byť chápaný tak, že označuje presné a konkrétne okolnosti charakterizujúce určenú činnosť, a preto môže odôvodniť v tomto osobitnom kontexte použitie opätovne uzatváraných pracovných zmlúv na dobu určitú. Tieto okolnosti môžu vyplývať najmä z osobitného charakteru úloh, na ktorých splnenie takéto zmluvy boli uzavreté, a z charakteristických vlastností spojených s nimi alebo prípadne zo sledovania legitímneho cieľa sociálnej politiky členského štátu.

59. Podľa ústavného súdu napadnuté zákonné ustanovenia sú v súlade s uvedenými závermi Súdneho dvora, keďže rozdielne zaobchádzanie medzi vysokoškolskými učiteľmi ako pracovníkmi na dobu určitú a porovnateľnými pracovníkmi na dobu neurčitú odôvodňuje nie na základe toho, že toto rozdielne zaobchádzanie je stanovené vo vnútroštátnej všeobecnej a abstraktnej zákonnej norme, ale existenciou presných a konkrétnych okolností charakterizujúcich pracovnú činnosť vysokoškolských učiteľov a na základe objektívnych a transparentných kritérií (t. j. uskutočňovanie kvalitnej pedagogickej a vedeckovýskumnej činnosti, pričom táto kvalita u jednotlivých vysokoškolských učiteľov a vedcov môže mať dynamický charakter smerom nielen k zlepšeniu, ale aj zhoršeniu), a to (v zmysle rozsudku z 13. 9. 2007, Del Cerro Alonso, C-307/05, EU:C:2007:509, bod 58) na účely overenia, či táto nerovnosť zodpovedá skutočnej potrebe, je spôsobilá dosiahnuť sledovaný cieľ a je na tento účel nevyhnutná.

60. Podľa ústavného súdu napadnutá právna úprava rovnako zodpovedá skutočnej potrebe, je spôsobilá dosiahnuť sledovaný cieľ (uskutočňovanie kvalitnej pedagogickej a vedeckovýskumnej činnosti) a na jeho dosiahnutie ju možno považovať aj za nevyhnutnú v zmysle už uvedenej úniovej úpravy. Nevyhnutnosť pre dosiahnutie sledovaného cieľa

v posudzovanom prípade týkajúcom sa zákazu znevýhodňovania pracovníkov na dobu určitú v pracovnoprávnych podmienkach voči porovnateľným stálym zamestnancom (v zmysle doložky 4 bodu 1 rámcovej dohody o práci na dobu určitú, ktorá je uvedená v prílohe smernice Rady 1999/70/ES o rámcovej dohode o práci na dobu určitú), resp. ochrany zamestnancov proti diskriminácii v zamestnaní [v zmysle čl. 36 ods. 1 písm. b) ústavy] spadajúcej do kategórie hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv, je totižto potrebné posudzovať optikou menej prísneho testu proporcionality. V teste proporcionality pri hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach obstojí aj taká zákonná úprava, pri ktorej možno zistiť sledovanie nejakého legitímneho cieľa a ktorá tak činí spôsobom, ktorý si možno predstaviť ako rozumný prostriedok na jeho dosiahnutie, hoci nemusí ísť o prostriedok najlepší, najvhodnejší, najúčinnejší či najmúdrejší. Požiadavka primeranosti (proporcionality) pri obmedzovaní hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv nekladie na zákonodarcu nároky porovnateľné s obmedzovaním občianskych a politických práv. Pre zákonodarcu to prináša zväčšenie manévrovacieho priestoru pri právnej úprave inštitútov, ktorými udeľuje hospodárskym, sociálnym a kultúrnym právam konkrétny obsah (PL. ÚS 1/2012, PL. ÚS 14/2014, PL. ÚS 16/2018). Hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv sa napokon možno domáhať len v medziach zákonov, ktoré tieto práva vykonávajú (čl. 51 ods. 1 ústavy). Voľba nástrojov dosahujúcich sledované ciele a miera ich uplatnenia sú primárne úlohou zákonodarcu, ktorý za rozpoznanie problémov, ktoré si vyžadujú reguláciu, voľbu nástrojov a ich účinky, ktoré niekedy môžu byť aj negatívne, nesie politickú zodpovednosť.

61. Skupina poslancov namieta tiež nesprávnu transpozíciu doložky 5 bodu 1 písm. a) rámcovej dohody o práci na dobu určitú, ktorá je uvedená v prílohe smernice Rady 1999/70/ES o rámcovej dohode o práci na dobu určitú napadnutou právnou úpravou z dôvodu jej nesúladu so závermi Súdneho dvora vyhlásenými v jeho rozsudku vo veci sp. zn. C-307/05 (rozsudok z 13. 9. 2007, Del Cerro Alonso, C-307/05, EU:C:2007:509), v ktorom Súdny dvor uznal za objektívny dôvod, na základe ktorého možno predĺžiť platnosť pracovných zmlúv alebo pracovnoprávnych vzťahov uzavretých na dobu určitú, sociálnu politiku štátu, pričom podľa skupiny poslancov pod tento dôvod nemožno subsumovať status vysokoškolských učiteľov, pretože výkonom ich činností nedochádza k napĺňaniu uvedeného cieľa. V bode 53 rozsudku vo veci sp. zn. C-307/05, Alonso, Súdny dvor uviedol, že pojem *„objektívne dôvody“* v zmysle doložky 5 bodu 1 písm. a) rámcovej dohody o práci na dobu určitú, ktorá je uvedená v prílohe smernice Rady 1999/70/ES o rámcovej dohode o práci na dobu určitú, *„... musí byť chápaný tak, že označuje presné a konkrétne okolnosti charakterizujúce určenú činnosť, a preto môže odôvodniť v tomto osobitnom kontexte použitie opätovne uzatváraných pracovných zmlúv na dobu určitú“*, pričom *„tieto okolnosti môžu vyplývať najmä z osobitného charakteru úloh, na ktorých splnenie takéto zmluvy boli uzavreté, a z charakteristických vlastností spojených s nimi alebo prípadne zo sledovania legitímneho cieľa sociálnej politiky členského štátu (pozri rozsudok Adeneler a i., už citovaný, body 69 a 70)“*. Pojem *„objektívne dôvody“* v zmysle doložky 5 bodu 1 písm. a) rámcovej dohody o práci na dobu určitú, ktorá je uvedená v prílohe smernice Rady 1999/70/ES o rámcovej dohode o práci na dobu určitú, sa teda podľa záverov Súdneho dvora má vykladať analogicky ako taký istý pojem *„objektívne dôvody“* v zmysle doložky 4 bodu 1 uvedenej rámcovej dohody (rozsudok z 13. 9. 2007, Del Cerro Alonso, C-307/05, EU:C:2007:509, bod 56).

62. Napadnutá právna úprava je podľa ústavného súdu v súlade s citovanými závermi Súdneho dvora, keďže dôvod, pre ktorý bola prijatá, spočíva v presných a konkrétnych okolnostiach charakterizujúcich činnosť vysokoškolských učiteľov, t. j. v uskutočňovaní kvalitnej pedagogickej a vedeckovýskumnej činnosti, pričom tieto okolnosti vyplývajú z osobitného charakteru ich úloh vo vzdelávacej a vedeckovýskumnej činnosti. Sledovanie legitímneho cieľa sociálnej politiky členského štátu úniová úprava uznáva ako alternatívny objektívny dôvod uzatvárania zmlúv na dobu určitú. Pre zlučiteľnosť vnútroštátnej úpravy s ňou teda nie je nevyhnutné sledovanie výlučne tohto cieľa. Skutočnosť, že sledovanie takéhoto cieľa spomína dôvodová správa k napadnutej právnej úprave *ipso facto*, nezakladá jej prípadnú nezlučiteľnosť s požiadavkami plynúcimi z označenej úniovej právnej úpravy.

63. Podľa ústavného súdu napadnutá vnútroštátna úprava sa neobmedzuje na všeobecné a abstraktné povolenie využitia opätovne uzatváraných pracovných zmlúv na dobu určitú (porovnaj: rozsudok z 13. 9. 2007, Del Cerro Alonso, C-307/05, EU:C:2007:509, body 54 a 55), keďže tie umožňuje uzatvárať s presne vymedzenou skupinou osôb – vysokoškolskými učiteľmi, a to s ohľadom na konkrétny obsah ich pracovnej činnosti a jej špecifiká, t. j. na

základe objektívnych dôvodov, resp. v záujme dosiahnutia konkrétne vymedzeného cieľa – uskutočňovanie kvalitnej pedagogickej a vedeckovýskumnej činnosti.

64. Nesprávnu transpozíciu doložky 5 bodu 1 písm. a) rámcovej dohody o práci na dobu určitú, ktorá je uvedená v prílohe smernice Rady 1999/70/ES o rámcovej dohode o práci na dobu určitú, skupina poslancov napáda aj z dôvodu jej rozporu so závermi Súdneho dvora vyhlásenými v jeho rozsudku vo veci sp. zn. C-190/13 (rozsudok z 13. 3. 2014, Márquez Samohano, C-190/13, EU:C:2014:146), v zmysle ktorých obnovovanie opakovane uzatvorených pracovných zmlúv na dobu určitú sa nemá použiť na uspokojovanie trvalých a dlhodobých potrieb univerzít v oblasti zamestnávania pedagogických pracovníkov. Navrhovatelia vzhliadajú nesúlad napadnutej právnej úpravy s uvedenými závermi Súdneho dvora z dôvodu, že činnosti, ktoré vysokoškolský učiteľ zabezpečuje, pedagogická a vedeckovýskumná činnosť nemajú dočasný, ale, naopak, trvalý charakter. Závery Súdneho dvora vyhlásené v uvedenom rozsudku sa však týkajú obnovovania pracovných zmlúv na dobu určitú s externými profesormi bez akéhokoľvek obmedzenia, pokiaľ ide o maximálnu dĺžku a počet obnovení takýchto zmlúv.

65. Doložka 5 bod 1 rámcovej dohody ukladá členským štátom s cieľom zabrániť zneužívaniu opakovane uzatváraných pracovných zmlúv alebo pracovnoprávnych vzťahov na dobu určitú povinnosť účinne a záväzne prijať najmenej jedno z opatrení, ktoré taxatívne vymedzuje, ak ich vnútroštátne právo neobsahuje rovnocenné zákonné opatrenia. Tri takto taxatívne vymedzené opatrenia v tejto doložke v bode 1 písm. a) až c) sa týkajú objektívnych dôvodov na obnovenie týchto pracovných zmlúv alebo pracovnoprávnych vzťahov, maximálnej dĺžky platnosti týchto opakovane uzatváraných zmlúv alebo pracovnoprávnych vzťahov a počtu ich obnovení. Členské štáty disponujú mierou voľnej úvahy, pretože môžu použiť jedno alebo viaceré opatrenia uvedené v doložke 5 bode 1 písm. a) až c) rámcovej dohody alebo existujúce rovnocenné zákonné opatrenia, aby zohľadnili potreby príslušných odvetví a/alebo kategórií pracovníkov. Doložka 5 bod 1 rámcovej dohody tým určuje členským štátom všeobecný cieľ spočívajúci v zabránení takému zneužívaniu, pričom im ponecháva voľbu prostriedkov na dosiahnutie tohto cieľa, pokiaľ nespochybnia cieľ alebo potrebný účinok rámcovej dohody (rozsudky z 11. 2. 2021, M.V. a i., C-760/18, EU:C:2021:113, body 54 – 56 a z 3. 6. 2021, EB, C-326/19, EU:C:2021:438, body 56 – 58).

66. Súdny dvor tiež napokon v súvislosti s univerzitnými vedeckými pracovníkmi dospel k záveru, že skutočnosť, že univerzity majú trvalú potrebu zamestnať takýchto pracovníkov, neznamená, že túto potrebu nemožno uspokojiť využitím pracovných zmlúv na dobu určitú (rozsudok z 3. 6. 2021, EB, C-326/19, EU:C:2021:438, bod 67). Uvedené závery možno nepochybne aplikovať aj na pedagogických zamestnancov vysokých škôl, resp. vysokoškolských učiteľov, ktorých zamestnanie slúži k plneniu tak pedagogických, ako aj vedecko-výskumných úloh vysokých škôl.

67. Okrem toho, Súdny dvor už konštatoval (rozsudok z 3. 6. 2021, EB, C-326/19, EU:C:2021:438, bod 69), že v prípade, ak predĺženie platnosti zmlúv na dobu určitú je podmienené kladným hodnotením vykonávaných vyučovacích a vedeckých činností, *„osobitné potreby“* dotknutého odvetvia môžu primerane spočívať, pokiaľ ide o oblasť vedeckého výskumu (obdobne aj oblasť pedagogickej činnosti, pozn.), v potrebe zabezpečiť kariérny postup jednotlivých vedeckých (obdobne aj pedagogických, pozn.) pracovníkov v závislosti od ich príslušných zásluh, ktoré sa musia v dôsledku toho posúdiť. Ustanovenie, ktoré by ukladalo univerzite povinnosť uzavrieť zmluvu na dobu neurčitú s vedeckým (obdobne aj s pedagogickým, pozn.) pracovníkom nezávisle od ohodnotenia výsledkov jeho vedeckých (obdobne aj pedagogických, pozn.) činností, by preto nespĺňalo už uvedené požiadavky.

68. Súdny dvor preto dospel k záveru (rozsudok z 3. 6. 2021, EB, C-326/19, EU:C:2021:438, bod 71), že doložka 5 rámcovej dohody sa má vykladať v tom zmysle, že *nebráni vnútroštátnej právnej úprave, ktorá pre prijímanie univerzitných vedeckých* (obdobne aj pedagogických, pozn.) *pracovníkov stanovuje uzatváranie zmlúv na dobu určitú... pričom k uzatvoreniu takých zmlúv dôjde pod podmienkou, že sú k dispozícii zdroje pre plánovanie na účely vykonávania vedeckej a vyučovacej činnosti, doplnkovej vyučovacej činnosti a služieb študentom a zároveň predĺženie týchto zmlúv podlieha kladnému hodnoteniu vykonanej vedeckej a vyučovacej činnosti bez toho, aby bolo potrebné stanoviť objektívne a transparentné kritériá na overenie, či uzatvorenie a obnovenie takýchto zmlúv vskutku zodpovedá skutočnej potrebe, či sú spôsobilé dosiahnuť sledovaný cieľ a či sú nevyhnutné na tento účel“*.

69. Podľa ústavného súdu napadnuté zákonné ustanovenia týkajúce sa uzatvárania pracovných zmlúv s vysokoškolskými učiteľmi na dobu určitú reflektujú osobitné potreby oblasti vysokého školstva a opätovné uzavretie takýchto pracovných zmlúv je závislé od posúdenia príslušných zásluh dotknutých osôb v pedagogickej a vedeckovýskumnej činnosti, resp. kladného hodnotenia ich vykonanej vyučovacej a vedeckej činnosti.

70. Napadnutú zákonnú úpravu je napokon potrebné vnímať v kontexte § 77 ods. 1 zákona o vysokých školách, ktorý umožňuje obsadzovanie funkčných miest docentov a profesorov aj osobami bez príslušného vedecko-pedagogického titulu alebo umelecko-pedagogického titulu, a § 77 ods. 6 zákona o vysokých školách, podľa ktorého ak vysokoškolský učiteľ obsadil funkčné miesto docenta alebo funkčné miesto profesora aspoň tretí raz a celkový čas jeho pôsobenia na týchto funkčných miestach dosiahol aspoň deväť rokov, získava právo na pracovnú zmluvu s touto vysokou školou na miesto vysokoškolského učiteľa na dobu určitú až do dosiahnutia veku 70 rokov. Uvedenou zákonnou úpravou zákonodarca vytvoril predpoklady na získanie pracovnej stability a vyššej miery sociálnej istoty tých vysokoškolských učiteľov, ktorí sa v prostredí vysokej školy pracovne etablujú. Túto úpravu preto možno považovať za existujúce zákonné opatrenie na zamedzenie nezákonného konania spočívajúceho v zneužívaní uzatvárania pracovných zmlúv alebo pracovnoprávnych vzťahov na dobu určitú, ktoré zohľadňuje potreby príslušného odvetvia a kategórie pracovníkov a je rovnocenné s opatreniami uvedenými v doložke 5 bode 1 písm. a) až c) rámcovej dohody o práci na dobu určitú, ktorá je uvedená v prílohe smernice Rady 1999/70/ES o rámcovej dohode o práci na dobu určitú (pozri v tomto ohľade bod 65 odôvodnenia tohto nálezu).

71. Vzhľadom na uvedené východiská, označenú úniovú právnu úpravu, relevantnú judikatúru Súdneho dvora a samotný prieskum napadnutých zákonných ustanovení ústavný súd nevzhliada v posudzovanom prípade nesprávnu transpozíciu doložiek 4 bodu 1 a 5 bodu 1 písm. a) rámcovej dohody o práci na dobu určitú, ktorá je uvedená v prílohe smernice Rady 1999/70/ES o rámcovej dohode o práci na dobu určitú, národnou radou. Návrhu navrhovateľov nevyhovel ani v časti namietaného nesúladu napadnutej právnej úpravy s čl. 1 ods. 2 ústavy jednak preto, že v predmetnom kontexte neposudzuje súlad zákona so smernicou, a v širších interpretačných súvislostiach z vecných dôvodov uvedených v tejto časti odôvodnenia.

III.4. Záver:

72. Ústavný súd konštatuje, že napadnutá úprava „reťazenia“ pracovných pomerov na dobu určitú pedagogických zamestnancov vysokých škôl nie je diskriminačná tak, ako to tvrdia navrhovatelia, a preto nie je v rozpore s čl. 1 ods. 1 a 2 a čl. 12 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 36 ods. 1 písm. b) ústavy, s tým, že spôsob uzatvárania pracovných pomerov s pedagogickými zamestnancami je koncepčnou vecou zákonodarcu, do ktorej nateraz ústavný súd nemá dôvod zasiahnuť (m. m. PL. ÚS 6/2022). Z týchto dôvodov návrhu nevyhovel, tak ako je uvedené vo výroku nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. októbra 2023

Ivan Fiačan v. r.
predseda Ústavného súdu
Slovenskej republiky

Vydavateľ Zbierky zákonov Slovenskej republiky, správca obsahu a prevádzkovateľ právneho a informačného portálu Slov-Lex dostupného na webovom sídle www.slov-lex.sk je
Úrad vlády Slovenskej republiky, Námestie slobody 1, 813 70 Bratislava,
tel.: +421 2 209 25 267, e-mail: helpdesk@slov-lex.sk.